

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO.410.5.2.2025

**Pani
Małgorzata Omilanowska
Dyrektor
Zamku Królewskiego w Warszawie –
Muzeum. Rezydencja Królów
i Rzeczypospolitej
pl. Zamkowy 4, 00-277 Warszawa**

Wystąpienie pokontrolne

P/25/023

Zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

ul. Filtrowa 57 | 02-056 Warszawa

Tel. +48 22 444 5661 | kno@nik.gov.pl | www.nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej¹, Pl. Zamkowy 4, 00-277 Warszawa.

Kierownik jednostki kontrolowanej

Pani Małgorzata Omilanowska, Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie, od 12 września 2024 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio, od 20 listopada 2017 r. do 11 września 2024 r., pełnił Pan Wojciech Fałkowski, Dyrektor Zamku.

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.
2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Okres objęty kontrolą

Lata 2022-2025 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych²)

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego⁴

Kontrolerzy

1. Iwona Nowacka, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/52/2025 z dnia 11 września 2025 r.
2. Olga Michalecka, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KNO/64/2025 z dnia 1 października 2025 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: Zamek Królewski w Warszawie lub Zamek.

² Tj. do dnia 28 listopada 2025 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁴ Z dniem 1 stycznia 2026 r. dotychczasowe zadania Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego przejmie Departament Spraw Społecznych.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W latach 2022-2025 (do dnia zakończenia kontroli) w Zamku Królewskim w Warszawie były realizowane zadania w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedziby na wypadek sytuacji kryzysowych, a objęte badaniem środki finansowe na realizację powyższych zadań zostały wydatkowane prawidłowo i rzetelnie.

W Zamku zapewniono, co do zasady, prawidłową ochronę przeciwpożarową, co potwierdziły przeprowadzone w 2024 r. przez Państwową Straż Pożarną⁶ czynności kontrolno-rozpoznawcze. W okresie objętym kontrolą w Zamku obowiązywała, sporządzona w 2019 r. i aktualizowana w wymaganych terminach, instrukcja bezpieczeństwa pożarowego, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów⁷ oraz przepisami rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą⁸.

W Zamku zapewniono prawidłową ochronę fizyczną, która była realizowana przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną, zgodnie z postanowieniami „Planu ochrony Zamku Królewskiego w Warszawie”.

W kontrolowanym okresie w Zamku podejmowano działania w celu zapewnienia prawidłowego stanu zachowania zabezpieczeń technicznych, jak również dokonywano corocznej analizy stanu zabezpieczenia Zamku przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. Przeprowadzano okresowe przeglądy stosowanych zabezpieczeń, odnotowując ten fakt w protokołach z przeglądów, jednakże bez dokonywania wpisów do książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, a także bez udokumentowania sprawdzenia, co najmniej raz w roku, kompletności kluczy. Nie powołano także Komisji do przeprowadzania przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych oraz dokonywania sprawdzenia kompletności kluczy, co było niezgodne z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. Ponadto w wyniku przeprowadzonej, na zlecenie NIK, kontroli⁹ Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla m.st. Warszawy¹⁰ stwierdzono nieprawidłowości, które jednakże nie skutkowały wszczęciem postępowania administracyjnego w sprawie nieodpowiedniego stanu technicznego budynku.

Dyrektor Zamku podejmował działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, co polegało m.in. na powołaniu zespołu zarządzania kryzysowego, monitorowaniu na bieżąco zagrożeń, zapewnieniu pracownikom udziału w szkoleniach i ćwiczeniach

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: PSP.

⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm.; dalej: rozporządzenie MSWiA w sprawie ochrony ppoż.

⁸ Dz. U. z 2014 r. poz. 1240; dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

⁹ W dniu 28 października 2025 r.

¹⁰ Dalej: PINB.

praktycznych. Podejmowano również prawidłowe działania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Stwierdzono jednak, że dwa najważniejsze dokumenty, na podstawie których – w myśl obowiązujących przepisów – powinny być realizowane zabezpieczanie i ochrona, tj. plan ochrony zabytku¹¹ oraz plan ochrony muzeum¹², były dysfunkcjonalne.

W okresie objętym kontrolą obowiązywał bowiem opracowany w czerwcu 2005 r. – na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych¹³ – „Plan ochrony zabytków ruchomych i nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Zamku Królewskiego w Warszawie” (tj. POZ). Mimo dokonywania w latach 2022-2025 aktualizacji POZ, nie wyeliminowano braków w tym dokumencie, w którym nie określono przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, co było niezgodne z ust. 1 pkt. 8 i ust. 6 pkt 1 lit. d „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, jak również nie załączono do niego „Technicznego projektu zabezpieczenia zabytku” oraz „Karty projektowej”, o których mowa w ust. 4 pkt. 1 i 2 ww. Instrukcji.

/.../14

W Zamku w latach objętych kontrolą obowiązywała natomiast instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji, wprowadzona 30 czerwca 2015 r., opracowana na podstawie § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, w której nie określono jednakże ilości niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 4 ww. rozporządzenia, jak również nie określono form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami, co było niezgodne z § 28 pkt 10 ww. rozporządzenia. Przedmiotowa Instrukcja była aktualizowana nie rzadziej niż co dwa lata, zgodnie z § 30 ust. 3 ww. rozporządzenia, jednak – mimo zmian kadrowych w Zamku – nie dokonano zmiany składów osobowych zespołów do wykonywania zadań określonych w Instrukcji.

Obowiązujący w okresie objętym kontrolą „Plan ochrony Zamku Królewskiego w Warszawie” (tj. POM) został opracowany w lutym 2011 r. na podstawie przepisów ówczesnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia¹⁵. W latach objętych kontrolą POM nie był aktualizowany m.in. w zakresie danych osób powiadamianych w przypadku wydarzeń szczególnych. Należy podkreślić, iż – mimo że przepisy rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum nie

¹¹ Dalej: POZ.

¹² Dalej: POM.

¹³ Dz. U. Nr 212, poz. 2153; dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków.

¹⁴ Na podstawie art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385); dalej: ustawa o muzeach, NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom dotyczących zapisów „Planu ochrony zabytków ruchomych i nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Zamku Królewskiego w Warszawie”.

¹⁵ Dz. U. Nr 229, poz. 1528; dalej: rozporządzenie z 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach; ww. rozporządzenie utraciło moc z dniem 1 stycznia 2015 r. w związku z wejściem w życie rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

określały terminów aktualizacji POM – to jednak plan ten, w świetle art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹⁶, powinien podawać ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki, co determinuje konieczność jego aktualizowania.

W okresie objętym kontrolą w Zamku obowiązywał plan operacyjnego funkcjonowania¹⁷ opracowany w 2021 r. na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego¹⁸. W latach 2022-2025 (do dnia zakończenia kontroli) POF był jednokrotnie aktualizowany (w styczniu 2024 r.).

W wyniku badania dokumentacji czterech transportów muzealiów stwierdzono, że Dyrektor Zamku zapewnił prawidłowe warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów¹⁹, a także zapewnił prawidłową organizację ochrony zbiorów w czasie transportu, realizowaną na podstawie rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, przy czym informacje o transporcie były niepełne i zostały nieterminowo przekazane do instytucji kultury²⁰, co stanowiło naruszenie § 26 ust. 1 pkt. 5, 6 i 8 oraz § 26 ust. 2 pkt 1-2 ww. rozporządzenia.

W wyniku badania dokumentacji pięciu zabytków ruchomych (muzealiów) stwierdzono, że w Zamku prawidłowo i rzetelnie ewidencjonowano oraz dokumentowano zabytki podlegające ochronie, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach²¹. Dokumentacja wizualna (rozumiana jako zdjęcia papierowe, cyfrowe zdjęcia techniczne z momentu przyjęcia obiektu i wysokiej jakości cyfrowe zdjęcia digitalizacyjne) była sporządzona dla całości zbiorów muzealnych, przy czym zdigitalizowanych było ponad 87% pozycji inwentarzowych.

W Zamku rzetelnie planowano środki finansowe na zabezpieczanie i ochronę, przy czym planowanie to odbywało się bez powiązania z podstawowym dokumentem, który powinien określać organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, tj. z POZ. Niemniej jednak Zamek prawidłowo i rzetelnie wydatkował objęte badaniem środki finansowe na realizację ww. zadań.

W latach 2022-2025 (do 30 września) na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony zbiorów Zamek planował 40 979,3 tys. zł, z czego wydatkował 38 339,3 tys. zł, w tym na wydatki bieżące – 36 355,2 tys. zł oraz na wydatki inwestycyjne (majątkowe) – 1 984,1 tys. zł.

Głównym źródłem finansowania tych zadań były środki dotacji podmiotowej oraz dotacji celowych na wydatki inwestycyjne (majątkowe) pochodzące od Organizatora (tj. Ministra Kultury

¹⁶ Dz. U. z 2025 r. poz. 532.

¹⁷ Dalej: POF.

¹⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1911, ze zm.; dalej: rozporządzenia w sprawie zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych; rozporządzenie obowiązywało do dnia 24 sierpnia 2023 r.

¹⁹ Dz. U. Nr 91, poz. 569; dalej: rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów.

²⁰ Tj. Narodowego Instytutu Muzeów (wcześniej: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów); dalej: NIM/NIMOZ.

²¹ Dz. U. Nr 202, poz. 2073; dalej: rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania zabytków.

i Dziedzictwa Narodowego²²), przy czym Dyrektor Zamku podejmował działania na rzecz zapewnienia środków finansowych również z innych źródeł.

Na podstawie badanej próby, obejmującej wydatki na kwotę 1 193,7 tys. zł, stwierdzono, że środki publiczne zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem na modernizację autonomicznej centrali klimatyzacyjnej w Oficy Dużej oraz modernizację systemu sygnalizacji pożarowej w Arkadach Kubickiego. Zamek prawidłowo i terminowo rozliczył środki dotacji uzyskane od Organizatora.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej²³ kontrolowanej działalności

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

1.1. Zabezpieczenie zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

Dokumenty określające procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych

W latach 2022-2025 w Zamku obowiązywał „Plan ochrony Zamku Królewskiego w Warszawie” z dnia 9 lutego 2011 r. (POM), do którego wprowadzono zmiany aneksem nr 1 (z dnia 23 października 2017 r.) i aneksem nr 2 (z dnia 15 lipca 2020 r.) w zakresie stosowanej wewnętrznej służby ochrony.

POM opracowano łącznie dla wszystkich obiektów będących w użytkowaniu Zamku Królewskiego w Warszawie²⁴. „Moduły zadaniowe dla poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP” zostały wprowadzone zarządzeniem nr 742 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencji Królów i Rzeczypospolitej z dnia 13 marca 2019 r.²⁵

POM został uzgodniony z Komendantem Stołecznym Policji w Warszawie w 2011 r., a także z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w dniu 24 sierpnia 2017 r., zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia.

²² Dalej: Minister.

²³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych przedstawionych w kolejnych punktach niniejszego rozdziału wystąpienia pokontrolnego. Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę częściową jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

²⁴ Tj.: Zamek Królewski – bryła główna, Pałac pod Blachą, Oficyna, Oficyna mała, Willa, Arkady Kubickiego. Zamek Królewski w Warszawie nie posiadał oddziałów.

²⁵ Zarządzenie zmieniające zarządzenie nr 664 z dnia 30 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum. Rezydencji Królów i Rzeczypospolitej modułów zadaniowych zawierających procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP.

POM zawierał elementy wskazane w art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie osób i mienia oraz w § 7 rozporządzenia z 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach, a następnie został dostosowany do wymogów § 27 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

W latach 2022-2025 POM nie był aktualizowany, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 918-1014)

W latach 2022-2025 w Zamku obowiązywała „Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum” sporządzona w 2019 r.²⁶, w wyniku realizacji obowiązku wynikającego z § 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, zgodnie z przepisami rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony ppoż. oraz z wymogami wynikającymi z § 6 pkt. 1-8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Przedmiotowa instrukcja była poddawana okresowej (co najmniej raz na 2 lata) aktualizacji, zgodnie z § 6 ust. 7 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony ppoż.; tj. 2 marca 2022 r. oraz 8 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str. 1015-1034)

W okresie objętym kontrolą w Zamku obowiązywała instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji sporządzona w 2015 r.²⁷ na podstawie § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, przy czym w ww. instrukcji nie ujęto niektórych wymaganych elementów, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

Przedmiotowa instrukcja była aktualizowana nie rzadziej niż co 2 lata, zgodnie z § 30 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum, przy czym aktualizacja nie obejmowała niektórych danych, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 1035-1084)

Ochrona miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów

W okresie od 30 października 2024 r. do 13 listopada 2024 r. w Zamku oraz w Arkadach Kubickiego została przeprowadzona kontrola²⁸ przez Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej m.st. Warszawy²⁹.

²⁶ Wprowadzona zarządzeniem nr 757 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum.

²⁷ Wprowadzona zarządzeniem nr 618 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum. Rezydencji Królów i Rzeczypospolitej.

²⁸ Kontrola prowadzona w związku z ustaleniami Komendanta Wojewódzkiego PSP (KW PSP) oraz w związku z organizacją planowanych spotkań podczas Prezydencji UE.

²⁹ Zakres czynności kontrolno-rozpoznawczych dotyczył: kontroli przestrzegania przepisów przeciwpożarowych, rozpoznawania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej, rozpoznawanie innych miejscowych zagrożeń, postępowanie z substancjami kontrolowanymi, nowymi substancjami i fluorowanymi gazami cieplarnianymi, w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2065) wykorzystywanymi w ochronie przeciwpożarowej, a także systemami ochrony przeciwpożarowej oraz gaśnicami zawierającymi substancje kontrolowane, nowe substancje lub fluorowane gazy cieplarniane lub od nich uzależnionymi.

W wyniku ww. kontroli nie stwierdzono uwag co do sprawności technicznej i funkcjonalności urządzeń przeciwpożarowych w Zamku³⁰. Zastrzeżenia dotyczyły natomiast drogi pożarowej do Zamku, która nie spełniała wymagań przepisów przeciwpożarowych w związku z brakiem zapewnienia wymaganego dostępu wynoszącego 50%³¹. Zamek podjął działania w ww. zakresie – zlecono firmie zewnętrznej wykonanie ekspertyzy w sprawie stosowania rozwiązań zamiennych zapewniających nie pogorszenie warunków ochrony przeciwpożarowej, która została przekazana do rozpatrzenia do KW PSP w dniu 19 września 2025 r.

W wyniku ww. kontroli w Arkadach Kubickiego stwierdzono nieprawidłowości dot. urządzeń zapobiegających zadymieniu oraz kłap ppoż. sterowanych przez SSP (stwierdzono m.in. brak protokołów z napraw, potwierdzających pełną sprawność i funkcjonalność). Pismem z dnia 21 listopada 2024 r. poinformowano o wszczęciu z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie nakazania Zamkowi usunięcia ww. uchybień. W decyzji z dnia 30 grudnia 2024 r. Komendanta Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej m.st. Warszawy, na podstawie przedłożonych protokołów potwierdzających sprawność urządzeń, wskazano, że ww. uchybienia zostały usunięte.

(akta kontroli str. 1087-1119)

Według stanu na dzień 30 września 2025 r. w Zamku ochronę fizyczną wykonywała specjalistyczna uzbrojona formacja ochronna (dalej: SUFO), zgodnie z określonym w planie ochrony muzeum (POM) stanem etatowym oraz z określonym w POM rodzajem oraz ilością uzbrojenia i wyposażenia.

Ochronę fizyczną realizowała Wewnętrzna Służba Ochrony – Straż Zamkowa Zamku Królewskiego w Warszawie oraz przedsiębiorca wyłoniony w drodze przetargu, obejmując swoim zakresem cały obiekt (w formie posterunków, patroli i grupy interwencyjnej), 24 godziny na dobę.

Zadania związane z ochroną wykonywały również inne zatrudnione w Zamku osoby: opiekunowie ekspozycji, bileter, portier, patrol dozoru, realizujący służbę portierską, dozór sal wystawowych (m.in. dozór ekspozycji sal muzealnych, również w czasie wystaw czasowych, wraz z ich sprzątnięciem oraz wykonywaniem pracy biletów, zadania bezpośredniego nadzoru i koordynacji pracy pracowników dozoru ekspozycji wykonywanych przez dwóch brygadistów).

(akta kontroli str. 1004-1014, 1085-1086, 1120-1150)

Stan zachowania zabezpieczeń technicznych do ochrony zbiorów

W latach 2022-2025 w Zamku dokonywano przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych co najmniej raz w roku, tj. zgodnie z wymogiem określonym w § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum, przy czym nie dokonywała tego komisja powołana przez Dyrektora Zamku, jak również nie udokumentowano sprawdzenia kompletności kluczy, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

³⁰ M.in. urządzeń gaśniczych, urządzeń transmisji alarmu, systemu sygnalizacji pożarowej, hydrantów wewnętrznych i zaworów hydrantowych, przeciwpożarowych wyłączników prądu, instalacji oświetlenia ewakuacyjnego, urządzeń do usuwania dymu i ciepła, urządzeń zapobiegającym zadymieniu, kłap przeciwpożarowych sterowanych, instalacji użytkowych – elektrycznej, odgromowej.

³¹ Zgodnie z ustaleniami kontroli droga pożarowa przebiegająca od strony Pl. Zamkowego zapewnia dostęp do 40% elewacji budynku.

Przeglądów stanu systemu sygnalizacji pożarowej oraz jego konserwacji dokonywano zgodnie ze wskazaniami norm dotyczących eksploatacji i konserwacji tego systemu, o czym mowa w § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, a przeglądów stanu systemów: sygnalizacji włamania i napadu, telewizji dozorowej lub kontroli dostępu oraz ich konserwacji dokonywano zgodnie z wymaganiami producentów tych systemów, jednak nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy, o czym mowa w § 14 ust. 2 ww. rozporządzenia.

Na próbie obejmującej protokoły z okresowej rocznej kontroli stanu technicznego obiektu z 2024 r. i 2025 r. stwierdzono m.in., że zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a-c ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³² dokonywano sprawdzenia stanu technicznego: elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu; instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska; instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych). W trakcie ww. kontroli, stosownie do art. 62 ust. 1a Prawa budowlanego, dokonano sprawdzenia wykonania zaleceń z poprzedniej kontroli. W zakresie przeprowadzonej kontroli stanu technicznego obiektu nie stwierdzono usterek uniemożliwiających jego dalsze użytkowanie, a w zakresie stanu technicznego instalacji nie stwierdzono usterek uniemożliwiających ich dalszą eksploatację. Określone w trakcie kontroli wady lub uszkodzenia były na bieżąco naprawiane, a w przypadku, jeżeli zalecenia wymagały większych nakładów, ich realizację zaplanowano na lata 2026-2028.

W dniu 28 października 2025 r., na zlecenie NIK, została przeprowadzona kontrola przez PINB, w wyniku której nie stwierdzono bezpośredniego zagrożenia (zdrowia, życia lub mienia). PINB w piśmie z dnia 13 listopada 2025 r., skierowanym do Zamku, stwierdził ponadto, że „właściciel budynku nie uchyla się od obowiązków na nim ciążyących i podejmuje w miarę swoich możliwości działania dążące do utrzymania budynku w dobrym stanie technicznym. Wobec powyższego tut. organ nie znalazł podstaw do wszczęcia postępowania administracyjnego w sprawie nieodpowiedniego stanu technicznego przedmiotowego budynku”. Szczegółowe wyniki kontroli PINB opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

W latach 2022-2024 dokonywano corocznej analizy stanu zabezpieczenia Zamku przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem.

(akta kontroli str. 887-917, 1159-1166, 1170-1172, 1176-1268, 1510-1535)

W badanym okresie nie instalowano i nie przebudowywano systemów stanowiących zabezpieczenia elektroniczne – wymieniano tylko elementy tych systemów (np. czujki lub kamery z analogowych na cyfrowe).

Zabezpieczenia elektroniczne, w tym m.in. telewizja dozorowa (CCTV³³), zostały zastosowane w /.../³⁴ salach wystawowych. /.../³⁵

Najcenniejsze obrazy zostały zabezpieczone osłoną szklaną ze szkła bezpiecznego.

(akta kontroli str. 1492-1493, 1499-1503)

³² Dz. U. z 2025 r. poz. 418, ze zm., dalej: Prawo budowlane.

³³ Ang. *closed circuit television*.

³⁴ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

³⁵ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

Ochrona zbiorów w czasie transportu i przenoszenia

W latach 2022-2025 (do 30 września) zorganizowano łącznie 285 transportów eksponatów muzealnych³⁶, w tym 68³⁷, co do których koordynację i nadzór nad organizacją ochrony zbiorów w czasie transportu – na podstawie § 23 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum – sprawowała instytucja kultury (NIM/NIMOZ).

Na próbie obejmującej dokumentację czterech transportów zbiorów muzealnych, co do których koordynację i nadzór nad organizacją ochrony zbiorów w czasie transportu zbiorów sprawowała instytucja kultury³⁸, stwierdzono m.in., że zapewniono, zgodnie z wymogami określonymi w § 22 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum: odpowiedni rodzaj środka transportu zbiorów (specjalistyczne firmy przewozowe); odpowiednią liczbę konwojentów (transporty eksponatów muzealnych ochraniane były przez grupę konwojową koncesjonowanego przedsiębiorcy zewnętrznego) oraz uczestnictwo kuriera muzealnego w transporcie zbiorów (pracownika Zamku posiadającego odpowiednie wykształcenie i doświadczenie).

Do NIM/NIMOZ przekazywano informacje, o których mowa w § 26 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, przy czym były one niepełne i przekazywane nieterminowo, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 665-749)

Dyrektor Zamku przed przeniesieniem muzealiów poza teren muzeum, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów, zawarł z podmiotem przyjmującym muzealia pisemną umowę, w której określił w szczególności: 1) cel przeniesienia, 2) miejsce przeniesienia, 3) okres, na jaki następuje przeniesienie, 4) wymagane warunki transportu, 5) wymagane warunki przechowywania, a także sporządził wykaz muzealiów wraz z dokumentacją wizualną.

Przeniesienie muzealiów, zgodnie z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia, stwierdzono protokołem zdawczo-odbiorczym, który zawierał elementy określone w § 3 ust. 2 tego rozporządzenia.

W przypadkach przenoszenia muzealiów poza granice kraju ich transport odbywał się pod opieką kuriera muzealnego, o czym mowa w § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia.

Przeniesione muzealia zostały zwrócone przez podmiot przyjmujący – w planowanym terminie zwrotu i w stanie niepogorszonym.

(akta kontroli str. 750-841)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2022-2025 nie dokonywano aktualizacji POM, sporządzonego w 2011 r., w konsekwencji czego zawierał on niezgodne ze stanem faktycznym dane.

³⁶ Tj. 51 w 2022 r., 123 w 2023 r., 58 w 2024 r., 53 w 2025 r. (do 30 września).

³⁷ Tj. 14 w 2022 r., 32 w 2023 r., 15 w 2024 r., 7 w 2025 r. (do 30 września).

³⁸ Tj. transporty: ZO.250.1.33.2022 w dniu 8 września 2022 r. z przejścia granicznego w Jędrzychowicach do Zamku Królewskiego w Warszawie; ZO.250.1.111.2023 w dniu 28 października 2023 r. z przejścia granicznego w Gorzyczkach do Zamku Królewskiego w Warszawie; ZO.250.1.46.2024 w dniu 24 czerwca 2024 r. z Zamku Królewskiego w Warszawie do przejścia granicznego w Świecku; ZO.250.1.59.2025 w dniu 25 września 2025 r. z Zamku Królewskiego w Warszawie do Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Według stanu na dzień 30 września 2025 r. w wykazie adresów pracowników Zamku Królewskiego w Warszawie powiadamianych w przypadku wydarzeń szczególnych po godzinach pracy były ujęte dane pięciu osób (spośród wskazanych 10), które nie były zatrudnione w Zamku. Natomiast w wykazie osób odpowiedzialnych za ochronę obiektu były ujęte nieaktualne dane trzech osób (spośród wskazanych pięciu), w tym: Dyrektora Zamku, pierwszego Zastępcy Dyrektora ds. Zarządzania, jednego z dwóch zastępców szefa ochrony.

Nie kwestionując złożonych przez I zastępcę Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego wyjaśnień, że w 2026 r. planowane jest opracowanie nowego Planu ochrony dla Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum, a co za tym idzie, uaktualnienie wszystkich jego części i załączników, NIK wskazuje, że POM powinien odzwierciedlać stan faktyczny, co determinuje konieczność jego aktualizowania na bieżąco, ponieważ – zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie osób i mienia – plan ochrony powinien podawać ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki.

(akta kontroli str. 923-1014, 1151-1161)

2. W latach objętych kontrolą, mimo corocznej aktualizacji opracowanej w 2015 r. instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, nie określono w niej ilości niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 4 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, oraz nie określono form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami, co było niezgodne z § 28 pkt 10 ww. rozporządzenia.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela stanowiska I zastępcy Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że uzasadnieniem dla nieokreślenia ilości niezbędnych środków technicznych może być przyjęte założenie przemieszczania zbiorów z zagrożonych rejonów do miejsc bezpiecznych /.../³⁹. Zdaniem NIK mogą wystąpić takie okoliczności i zagrożenia, że zbiory zostaną ewakuowane poza budynek, stąd koniecznym jest określenie i zapewnienie niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów.

Jednocześnie NIK, nie kwestionując wyjaśnień, w których I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński przedstawił szczegółowo współpracę z zewnętrznymi służbami i instytucjami w zakresie ewakuacji zbiorów, wskazuje, że powinno to znaleźć odzwierciedlenie w instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, zgodnie z § 28 pkt 10 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

(akta kontroli str. 1035-1063, 1079-1086, 1151-1161)

3. Instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji była nierzetelnie aktualizowana w zakresie danych osób wyznaczonych do udziału w działaniach w przypadku ewakuacji zbiorów.

Mimo dokonania aktualizacji ww. instrukcji w dniu 27 września 2024 r., w wykazie osób wyznaczonych do udziału w ewakuacji ujęto dane 25 osób (ze 144), które nie były zatrudnione na ten dzień. Z kolei na dzień 30 września 2025 r. liczba osób niezatrudnionych, a ujętych w wykazie, wynosiła 34.

³⁹ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

Najwyższa Izba Kontroli, nie kwestionując wyjaśnień złożonych przez I zastępcę Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że najważniejszą kwestią jest aktualizacja wykazu tzw. osób funkcyjnych, które posiadają pełną wiedzę co do liczby osób mogących wziąć udział w ewakuacji w danym dniu, wskazuje, że aktualizacja powinna obejmować wszystkie dane – zgodnie ze stanem faktycznym. Jednocześnie NIK z aprobatą przyjmuje deklarację, że instrukcja zostanie szczegółowo zaktualizowana w 2026 r.

(akta kontroli str. 1037-1078, 1151-1161)

4. Dyrektor Zamku nie powołał komisji, złożonej z co najmniej dwóch osób, do dokonywania przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, co było niezgodne z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum. Ponadto w toku kontroli nie udokumentowano sprawdzenia, co najmniej raz w roku, kompletności kluczy – w związku z przejściem z dniem 30 lipca 2025 r. na emeryturę pracownika dokonującego tego sprawdzenia, jednakże bez sporządzenia protokołów, o których mowa w § 10 ust. 3 ww. rozporządzenia.

Najwyższa Izba Kontroli nie kwestionuje wyjaśnień złożonych przez I zastępcę Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że komisje nie zostały powołane przez przeoczenie, przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych dokonywał wyznaczony konserwator, a osoba odpowiedzialna za gospodarkę kluczami dokonywała okresowego sprawdzenia kompletności kluczy. NIK z aprobatą przyjmuje deklarację o wydaniu przez Dyrektora Zamku jeszcze w 2025 r. zarządzenia w sprawie powołania komisji do dokonywania przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, niemniej jednak w badanym okresie obowiązki wynikające z § 10 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum nie były realizowane.

(akta kontroli str. 1151-1161, 1165-1175)

5. W Zamku nie dokumentowano prac związanych z przebudową i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych w książce eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, co było niezgodne z § 16 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Najwyższa Izba Kontroli nie kwestionuje wyjaśnień złożonych przez I zastępcę Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że prace związane z konserwacją zabezpieczeń elektronicznych dokumentowano protokołami, ponieważ nie prowadzono książki zabezpieczeń eksploatacji i konserwacji. NIK z aprobatą przyjmuje deklarację o dokumentowaniu od listopada 2025 r. wszystkich prac związanych z przebudową i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych w książce eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, niemniej jednak w badanym okresie obowiązki wynikające z § 16 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum nie były realizowane.

(akta kontroli str. 1165-1175)

6. W wyniku przeprowadzonej, na zlecenie NIK, kontroli PINB stwierdził m.in. „występujące nieprawidłowości zgodnie z protokołem z półrocznej kontroli stanu tech. budynku i kontroli 5-letniej; (...) występujące ślady wilgoci na ścianie w korytarzu przy węźle cieplnym (...); ubytki bruku przy schodach od strony pd; widoczne (...) ślady zawilgocenia i zacieków pod balkonami od strony dziedzińca – balkony wyłączane z użytkowania; widoczne zarysowania tynku na elewacji, pęknięte płyty kamienne na cokołach (nie są ruchome, stabilne); widoczne uszkodzenia i zarysowania na

kominach; widoczne miejsce sfałdowania dachówki od str. dziedzińca, str. zachod.; widoczne skorodowanie zbrojenia na stropie w pomieszczeniu wodomierza – należy oczyścić antykorozyjnie i zabezpieczyć antykorozyjnie”.

W piśmie z dnia 13 listopada 2025 r., skierowanym do Zamku, PINB przypomniał o konieczności usunięcia nieprawidłowości w stanie technicznym stwierdzonych podczas kontroli oraz w protokołach rocznej i pięcioletniej okresowej kontroli stanu technicznego budynku.

(akta kontroli str. 1183-1186)

7. Dyrektor Zamku przekazał do NIM/NIMOZ niepełne oraz nieterminowe informacje dotyczące czterech objętych kontrolą transportów zbiorów, co było niezgodne z przepisami § 26 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. I tak:

- w czterech informacjach nie wskazano: rodzaju transportowanych zbiorów, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia; adresu przewoźnika, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 8 ww. rozporządzenia; numeru telefonu dyrektora, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 5 ww. rozporządzenia;

- w jednej z informacji nie wskazano numeru dowodu osobistego kuriera muzealnego, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 6 ww. rozporządzenia,

- trzy informacje dotyczące transportów zbiorów przywożonych z zagranicy albo wywożonych za granicę przekazano w terminie: jeden – ośmiu oraz dwukrotnie – sześciu dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu, co było niezgodne z § 26 ust. 2 pkt 2 ww. rozporządzenia, który stanowi, że informację przekazuje się w terminie do 14 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów;

- jedną informację dotyczącą transportu zbiorów, który odbywał się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przekazano w terminie pięciu dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów, co było niezgodne z § 26 ust. 2 pkt 1 ww. rozporządzenia, który stanowi, że informację przekazuje się w terminie do 10 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów.

Najwyższa Izba Kontroli, nie kwestionując wyjaśnień złożonych przez I zastępcę Dyrektora Zamku, ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że informacje przekazano niezwłocznie po otrzymaniu wymaganych danych, wskazuje, że przepisy rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum szczegółowo określają zakres i termin przekazywania informacji o planowanych transportach zbiorów do NIM/NIMOZ, co implikuje konieczność podjęcia stosownych działań wcześniej tak, aby pozyskać wymagane dane oraz dochować terminów określonych w przedmiotowym rozporządzeniu.

(akta kontroli str. 717-749, 863-866, 872-884)

1.2. Ochrona zabytkowych zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Działania na rzecz ochrony muzeum przed wystąpieniem sytuacji kryzysowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. liczba zbiorów muzealnych wynosiła odpowiednio: muzealia – 42 174 sztuk (16 284 pozycji inwentarzowych), depozyty – 4 899 sztuk (4 484 pozycji inwentarzowych).

W sprawozdaniu z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024 (K-02)⁴⁰ wykazano stan depozytów zgodny z ewidencją. W odniesieniu do muzealiów dane obejmowały również archiwalia, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

Zbiory archiwalne (według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.) wynosiły ogółem 126 518 j.a. (zbiory aktowe – 38 388 j.a., zbiory fotograficzne – 87 597 j.a., zbiory audiowizualne – 533 j.fiz.), a zbiory biblioteczne – 59 318 woluminów.

Zamek posiadał cenne zbiory biblioteczne, wpisane do inwentarza starych druków. Na dzień 30 września 2025 r. było to 2 898 jednostek inwentarzowych /.../⁴¹

Dokumentacja wizualna (rozumiana jako zdjęcia papierowe, cyfrowe zdjęcia techniczne z momentu przyjęcia obiektu i wysokiej jakości cyfrowe zdjęcia digitalizacyjne) była sporządzona dla całości zbiorów muzealnych. Cyfrową dokumentację wizualną wprowadzono do systemu informatycznego (bazy) MONA dla 14 222 pozycji i 20 547 sztuk inwentarzowych.

Od 2021 r. w strukturze Zamku utworzony został Dział Digitalizacji, a proces digitalizacji zbiorów był stale prowadzony, przy czym liczba wykonanych wizerunków jest zależna od wielu czynników (m.in. konserwatorskiego przygotowania obiektów, możliwości ich demontażu na ekspozycji i transportu do Pracowni Digitalizacyjnej, typu i rodzaju obiektu). Ustalono limit kwartalny wykonania cyfrowych odwzorowań to 360 obiektów na kwartał.

Według informacji I zastępcy Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, dokumentacji ewidencyjnej (tj. karty ewidencyjnej wraz z wizerunkiem obiektu) nie posiadają grafiki (1 975 poz.), numizmaty (134 poz.), znaczki pocztowe (44 983 obiektów), ekslibrysy (1 571 obiektów) i inne druki (515 obiektów), stanowiące depozyty Polsko-Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków Kultury, a także 45 poz. depozytów Fundacji Zbiorów im. Ciechanowieckich.

Ww. wyjaśnił m.in., że prace związane z ewidencjonowaniem muzealiów postępują powoli ze względu na brak czasu i liczne zadania realizowane przez pracowników merytorycznych oraz dużą liczbę obiektów przyjętych w depozyt. Ponadto w latach 2018-2024 do zbiorów muzealnych zakupiono bardzo dużą liczbę obiektów, których opracowanie i wpis do ewidencji wymagało dużo pracy i czasu. W 2024 r. przyjęto harmonogram prac. Zakończenie tworzenia ewidencji w zakresie zbiorów graficznych zaplanowano do końca 2035 r., w zakresie zbiorów numizmatycznych – do końca marca 2026 r., a w zakresie depozytów Fundacji – do końca stycznia 2026 r. Pozostałe

⁴⁰ Obowiązek przekazywania danych ujętych w sprawozdaniu wynika z art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1799).

⁴¹ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

depozyty, tj. znaczki, ekslibrysy i inne druki, będą opracowywane po zakończeniu powyższych prac.

(akta kontroli str. 1274-1277)

Na podstawie próby, obejmującej pięć zabytków, dokonano sprawdzenia prawidłowości ewidencjonowania⁴² i dokumentowania muzealiów.

Stwierdzono m.in., że muzealia wpisane były do księgi inwentarzowej pod odrębnym numerem; wpis w karcie ewidencyjnej, księdze inwentarzowej zawierał możliwe do ustalenia dane identyfikacyjne zabytku (m.in.: określenie autorstwa lub wytwórcy, pochodzenie, wartość w dniu nabycia, czas i miejsca powstania, materiał, techniki wykonania, wymiary, określenie cech charakterystycznych, ze wskazaniem miejsca nieusuwalnego oznakowania na muzealium), co spełniało wymogi określone w § 3 ust. 1, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków.

(akta kontroli str. 1269-1302)

„Plan ochrony zabytków ruchomych i nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Zamku Królewskiego w Warszawie” z czerwca 2005 r.⁴³ został opracowany w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Warszawie i zatwierdzony z up. Prezydenta m.st. Warszawy przez Stołecznego Konserwatora Zabytków⁴⁴, zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, a następnie przekazany właściwemu organowi obrony cywilnej oraz właściwemu organowi ochrony zabytków, zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 1 lit. b i c rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

POZ został opracowany zgodnie z wymogami określonymi w „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, zarówno w odniesieniu dla zabytku nieruchomego, jak i zabytków ruchomych, z wyjątkiem wymogów określonych w ust. 1 pkt 8 i ust. 6 pkt 1 lit. d oraz ust. 4 pkt 1-2, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 1446-1469, 1165-1175)

Na arkuszach aktualizacji, załączonych do POZ – odrębnie do planu ochrony zabytków nieruchomych oraz zabytków ruchomych, dokonywano wpisów dot. ich aktualizacji. W przypadku planu ochrony zabytków nieruchomych aktualizacja dotyczyła składu zespołu kierowania, składu Dyrekcji i osób funkcyjnych (w kontrolowanym okresie aktualizacja była dokonana trzykrotnie, tj. 10 marca 2022 r., 24 marca 2023 r., 27 września 2024 r.⁴⁵). Natomiast w przypadku planu ochrony zabytków ruchomych – aktualizacja dotyczyła spisu i wykazu zabytków (wpisu dokonywano corocznie na dzień 31 marca w latach 2022-2025). W pozostałym zakresie POZ z 2005 r. nie był aktualizowany.

⁴² Ewidencję szczegółową zbiorów muzealnych, której podstawą są księgi inwentarzy, prowadził Dział Głównego Inwentaryzatora. Ewidencja była prowadzona papierowo oraz – równolegle – w systemie informatycznym MONA.

⁴³ Opracowanie i wprowadzenie – czerwiec 2005 r., akceptacja ówczesnego Zastępcy Dyrektora – bez daty dziennej.

⁴⁴ Pismo z 21 lutego 2006 r. z Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy – Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków o przekazaniu trzech egzemplarzy zatwierdzonego POZ do ówczesnego Zastępcy Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie.

⁴⁵ Nie dokonano wcześniej aktualizacji, tj. według stanu na koniec 2023 r. w terminie do dnia 31 marca 2024 r., ponieważ – jak wyjaśnił zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński – w tamtym okresie żadne zmiany nie nastąpiły.

(akta kontroli str. 1329-1445)

POZ obejmował wykazy zbiorcze zabytków ruchomych, według aktualizacji na dzień 31 grudnia 2024 r.

I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że – ze względu na dużą liczbę zabytków – nie ujęto ich w tabeli wg wzoru, stanowiącego załącznik nr 4 do Instrukcji. Numery inwentarza podano na listach najcenniejszych i priorytetowych zabytków, dla których określono również ilość i rodzaj opakowań. /.../⁴⁶

(akta kontroli str. 1425-1431, 1445, 1449-1450, 1458)

/.../⁴⁷/₄₈

(akta kontroli str. 1459)

/.../₄₉

(akta kontroli str. 1367, 1455, 1460, 1502)

/.../⁵⁰/₅₁

I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił m.in., że w Zamku były przygotowane oznakowania, jednakże – ze względu na doświadczenia wojny na Ukrainie – zostały zdjęte ze skrzyń, na podstawie decyzji Dyrektora Zamku w 2023 r. Ponadto ww. poinformował, że działy techniczne mają 72 godziny na wykonanie i zainstalowanie ww. znaków w miejscach określonych w POZ od momentu powstania zagrożenia.

(akta kontroli str. 656-664, 1167-1168)

W Zamku sporządzono plan operacyjnego funkcjonowania (POF) – na podstawie zarządzenia nr 858 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencji Królów i Rzeczypospolitej z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie opracowania „Planu operacyjnego funkcjonowania Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny” oraz stosownie do wytycznych rozporządzenia w sprawie zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych. POF został zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 16 listopada 2021 r. i był aktualizowany w 2024 r. – po otrzymaniu pisma z Biura Dyrektora Generalnego MKiDN z dnia 6 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 1470-1478)

W Muzeum powołano zespół zarządzania kryzysowego⁵², którego celem było podejmowanie działań na wypadek wystąpienia szczególnych zagrożeń dla bezpieczeństwa zwiedzających, pracowników oraz zbiorów Zamku, jak również realizacja przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych. Zespół pełnił rolę doradczą Dyrektora Zamku.

⁴⁶ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

⁴⁷ Dla trzech o nr: ZKW/2032, ZKW.N.2954 i ZKW.N.4660 digitalizację przeprowadzono w trakcie kontroli.

⁴⁸ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

⁴⁹ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

⁵⁰ Znak określony w Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212).

⁵¹ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

⁵² Zarządzeniem nr 668 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie utworzenia Zespołu do spraw kryzysowych.

I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że po wybuchu wojny w Ukrainie oraz podczas innych poważnych niebezpiecznych sytuacji w Polsce i na świecie, w Zamku monitorowano zagrożenia poprzez analizę strony internetowej Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (m.in. raporty dobowe), kontakty z NIM, MKiDN, Policją, PSP, UM Warszawa, „Bezpieczna Warszawa”, kontakty z ekspertami m.in. z Collegium Civitas.

(akta kontroli str. 1487-1497)

Pracownikom Zamku zapewniono udział w szkoleniach przeprowadzanych przez pracowników Zamku, jak również z udziałem wykładowców z zewnątrz, które dotyczyły m.in.: funkcjonowania systemu Stałych Dyżurów, zasad komunikacji oraz prowadzenia wymaganej dokumentacji, rozwinięcia Punktu Kierowania w Zamku, realizacji zadań obronnych w sytuacji podwyższania gotowości obronnej państwa i w czasie wojny.

Pracownicy Zamku brali udział również w ćwiczeniach w zakresie ewakuacji zbiorów oraz doskonalących – prowadzonych zgodnie z zarządzeniem nr 1029 Dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej z dnia 3 października 2025 r. w sprawie przeprowadzenia szkolenia obronnego.

(akta kontroli str. 1487, 1489)

I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że w Zamku nie podejmowano prac dotyczących sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, o którym mowa w art. 45 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej⁵³, oraz instrukcji postępowania na potrzeby realizacji zadań w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych, a także prac związanych z analizą zbiorów w celu wyselekcjonowania dóbr kultury przeznaczonych do zabezpieczenia lub ewakuacji, ponieważ nie było do tej ustawy aktów wykonawczych.

(akta kontroli str. 1487)

Muzeum podejmowało działania w celu pomocy stronie ukraińskiej w związku z inwazją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, na rzecz ochrony dóbr kultury, w szczególności ochrony dziedzictwa polskiego oraz polsko-ukraińskiego znajdującego się na terenie Ukrainy, poprzez organizację wystaw⁵⁴.

(akta kontroli str. 1491-1492)

Działania na rzecz ochrony muzeum w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych

W latach 2022-2025 w Zamku wystąpiły dwie sytuacje kryzysowe, tj.:

⁵³ Dz. U. poz. 1907.

⁵⁴ Tj.: 1) wystawy „Geniusz Lwowa. Lwów jako ośrodek sztuki i jego kolekcje artystyczne” – prezentowane obiekty pochodziły z dwóch najważniejszych muzeów tego miasta – Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. Borysa Woźnickiego i Lwowskiego Muzeum Historycznego; wystawa została zorganizowana w okresie od 6 października 2023 r. do 21 lutego 2024 r.; 2) wystawy „Gabinet sztuki Europejskiej. Arcydzieła z Narodowego Muzeum Sztuki im. Bohdana i Warwary Chanenków w Kijowie” – w związku ze znacznymi zniszczeniami, jakich placówka doznała podczas ataków na Kijów jesienią 2022 r., jej dyrekcja zdecydowała się wypożyczyć część swojej kolekcji sztuki Zamkowi Królewskiemu w Warszawie w celu zabezpieczenia na czas wojny oraz poddania zabiegom konserwatorskim; wystawa została zorganizowana w okresie od 6 grudnia 2024 r. do 30 marca 2025 r.

- dnia 7 września 2025 r. – aktywistka organizacji „Ostatnie Pokolenie” przeprowadziła happening, który miał zwrócić uwagę na napędzanie kryzysu klimatycznego i podziałów społecznych; skutki zdarzenia miały charakter wizerunkowy; wezwano Policję, która przejęła działania; o wystąpieniu sytuacji kryzysowej oraz podjętych działaniach w dniu 7 września 2025 r. poinformowano MKiDN oraz NIM;

- dnia 7 października 2025 r. – turysta (obcokrajowiec) nie zrozumiał komunikatu opieki ekspozycji i usiadł na tronie, którego oparcie zsunęło się na podłogę; w skutek zdarzenia sala na 2 godziny była wyłączona ze zwiedzania; na wniosek konserwatora, który usunął uszkodzenie, odwołano Policję. I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że informacja o incydencie nie została przekazana do właściwych podmiotów, ponieważ Główny konserwator stwierdził, że nie wystąpiła żadna szkoda.

Szef ochrony Zamku Królewskiego w Warszawie, Pan Mariusz Frydrych poinformował, że od kilku do kilkunastu razy w roku wzywano Policję do pozostawionych plecaków (przeważnie dziecięcych). Natomiast I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że ww. przypadków nie odnotowuje się w dzienniku wydarzeń, ponieważ po przyjeździe Policji nie znajdowano w plecakach przedmiotów niebezpiecznych.

(akta kontroli str. 1498-1503)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach objętych kontrolą, mimo corocznej aktualizacji opracowanego w czerwcu 2005 r. „Planu ochrony zabytków ruchomych i nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Zamku Królewskiego w Warszawie” (POZ), nie określono w nim przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających⁵⁵, co było niezgodne z ust. 1 pkt 8 oraz ust. 6 pkt 1 lit. d „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków. Do POZ nie załączono również „Technicznego projektu zabezpieczenia zabytku” i „Karty projektowej”, o których mowa w ust. 4 pkt. 1-2 ww. Instrukcji.

Najwyższa Izba Kontroli nie kwestionuje wyjaśnień złożonych przez I zastępcę Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że ze względu na ponad 20-letni czas od powstania POZ nie można wskazać przyczyn ww. braków. NIK z aprobatą przyjmuje deklarację, że przy opracowywaniu nowego POZ lub przy kolejnej aktualizacji obecnego POZ stosowne zmiany i uzupełnienia zostaną wprowadzone, niemniej jednak w badanym okresie obowiązujący POZ nie spełniał w powyższym zakresie wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie ochrony zabytków.

(akta kontroli str. 1165-1175)

⁵⁵ W szczególności: w części dot. zabezpieczenia zabytku nieruchomego w zakresie kosztów zakupu tkaniny zasłonowej, wykonania oznakowania znakami Konwencji Haskiej, wykonania regałów; w części dot. zabytków ruchomych w zakresie kosztów opakowań (m.in. skrzyni, wałów do obrazów, płótna).

2. W sprawozdaniu z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024 (K-02) wykazano nierzetelne dane dot. stanu muzealiów⁵⁶ na dzień 31 grudnia 2024 r. poprzez zwiększenie danych o archiwalia.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela wyjaśnień I zastępcy Dyrektora ds. Zarządzania, Pana Ziemowita Koźmińskiego, że powyższe działanie może być uzasadniane nieuwzględnieniem w formularzu K-02 rubryki dedykowanej archiwaliom, które zostały dodane do muzealiów, ponieważ w objaśnieniach do formularza K-02 wskazano, że przez muzealia należy rozumieć obiekty będące własnością muzeum wpisane do inwentarza muzealiów według stanu na 31 grudnia.

(akta kontroli str. 1269-1273, 1274-1279)

Ocena częściowa

W Zamku zapewniono, co do zasady, prawidłową ochronę przeciwpożarową, co potwierdziły przeprowadzone w 2024 r. przez PSP czynności kontrolno-rozpoznawcze. W okresie objętym kontrolą w Zamku obowiązywała, sporządzona w 2019 r. i aktualizowana w wymaganych terminach, instrukcja bezpieczeństwa pożarowego, zgodnie z przepisami rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony ppoż. oraz przepisami rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

W Zamku zapewniono prawidłową ochronę fizyczną, która była realizowana przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną, zgodnie z postanowieniami POM.

W kontrolowanym okresie w Zamku podejmowano działania w celu zapewnienia prawidłowego stanu zachowania zabezpieczeń technicznych, jak również dokonywano corocznej analizy stanu zabezpieczenia Zamku przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. Przeprowadzono okresowe przeglądy stosowanych zabezpieczeń, odnotowując ten fakt w protokołach z przeglądów, jednakże bez dokonywania wpisów do książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, a także bez udokumentowania sprawdzenia, co najmniej raz w roku, kompletności kluczy. Nie powołano także Komisji do przeprowadzania przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych oraz dokonywania sprawdzenia kompletności kluczy, co było niezgodne z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum. Ponadto w wyniku przeprowadzonej, na zlecenie NIK, kontroli PINB stwierdzono nieprawidłowości, które jednakże nie skutkowały wszczęciem postępowania administracyjnego w sprawie nieodpowiedniego stanu technicznego budynku.

Dyrektor Zamku podejmował działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, co polegało m.in. na powołaniu zespołu zarządzania kryzysowego, monitorowaniu na bieżąco zagrożeń, zapewnieniu pracownikom udziału w szkoleniach i ćwiczeniach praktycznych. Podejmowano również prawidłowe działania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

⁵⁶ W pozycji „muzealia” wyszczególniono: 168 692 muzealiów w sztukach, 142 802 – w pozycjach inwentarzowych, podczas gdy – według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. – liczby te wynosiły odpowiednio: 42 174 sztuk, 16 284 pozycji inwentarzowych.

Stwierdzono jednak, że obowiązujące w okresie objętym kontrolą dwa najważniejsze dokumenty, na podstawie których – w myśl obowiązujących przepisów – powinny być realizowane zabezpieczanie i ochrona, tj. POZ i POM, były dysfunkcjonalne.

POZ został opracowany w czerwcu 2005 r. Mimo dokonywania w latach 2022-2025 aktualizacji POZ, nie wyeliminowano braków w tym dokumencie, w którym nie określono przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, co było niezgodne z ust. 1 pkt. 8 i ust. 6 pkt 1 lit. d „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, jak również nie załączono do niego „Technicznego projektu zabezpieczenia zabytku” oraz „Karty projektowej”, o których mowa w ust. 4 pkt. 1 i 2 ww. Instrukcji.

/.../57

W Zamku w latach objętych kontrolą obowiązywała natomiast instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji, wprowadzona 30 czerwca 2015 r., opracowana na podstawie § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, w której nie określono jednakże ilości niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 4 ww. rozporządzenia, jak również nie określono form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami, co było niezgodne z § 28 pkt 10 ww. rozporządzenia. Przedmiotowa Instrukcja była aktualizowana nie rzadziej niż co dwa lata, zgodnie z § 30 ust. 3 ww. rozporządzenia, jednak – mimo zmian kadrowych w Zamku – nie dokonano zmiany składów osobowych zespołów do wykonywania zadań określonych w Instrukcji.

POM został opracowany w lutym 2011 r. na podstawie przepisów ówczesnie obowiązującego rozporządzenia z 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach. W latach objętych kontrolą POM nie był aktualizowany m.in. w zakresie danych osób powiadamianych w przypadku wydarzeń szczególnych.

W okresie objętym kontrolą w Zamku obowiązywał POF opracowany w 2021 r. na podstawie przepisów rozporządzenia w sprawie zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych. W latach 2022-2025 (do dnia zakończenia kontroli) POF był aktualizowany jednokrotnie (w styczniu 2024 r.).

W wyniku badania dokumentacji czterech transportów muzealiów stwierdzono, że Dyrektor Zamku zapewnił prawidłowe warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów, o których mowa w rozporządzeniu w sprawie przenoszenia muzealiów, a także zapewnił prawidłową organizację ochrony zbiorów w czasie transportu, realizowaną na podstawie rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, przy czym informacje o transporcie były niepełne i zostały nieterminowo przekazane do instytucji kultury, co stanowiło naruszenie § 26 ust. 1 pkt. 5, 6 i 8 oraz § 26 ust. 2 pkt 1-2 ww. rozporządzenia.

W wyniku badania dokumentacji pięciu zabytków ruchomych (muzealiów) stwierdzono, że w Zamku prawidłowo i rzetelnie ewidencjonowano oraz dokumentowano zabytki podlegające ochronie, zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków. Dokumentacja wizualna (rozumiana jako zdjęcia papierowe, cyfrowe zdjęcia techniczne

⁵⁷ Na podstawie art. 30a ustawy o muzeach NIK wyłączyła jawność informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom.

z momentu przyjęcia obiektu i wysokiej jakości cyfrowe zdjęcia digitalizacyjne) była sporządzona dla całości zbiorów muzealnych, przy czym zdigitalizowanych było ponad 87% pozycji inwentarzowych.

2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

1. W planie finansowym Zamku na 2022 r. (po zmianie) określono przychody ogółem na poziomie 78 030,2 tys. zł, z czego dotacje z budżetu państwa – 48 722,9 tys. zł (dotacja podmiotowa Organizatora – 40 469,3 tys. zł, dotacje celowe na wydatki bieżące – 8 253,6 tys. zł).

Na 2023 r. zaplanowano (po zmianach) przychody w wysokości 85 963 tys. zł, w tym dotacje z budżetu państwa – 50 302,8 tys. zł (dotacja podmiotowa – 42 206,8 tys. zł, dotacje celowe na wydatki bieżące – 8 096 tys. zł).

Na 2024 r. zaplanowano (po zmianach) przychody w kwocie 86 923,4 tys. zł, w tym dotacje z budżetu państwa – 52 159,6 tys. zł (dotacja podmiotowa – 50 047,4 tys. zł, dotacje celowe na wydatki bieżące – 2 112,3 tys. zł).

Na 2025 r. (według stanu na dzień 30 września) zaplanowano (po zmianach) przychody w wysokości 87 123,3 tys. zł, w tym dotacje z budżetu państwa – 54 195,5 tys. zł (dotacja podmiotowa – 54 069,7 tys. zł, dotacje celowe na wydatki bieżące – 125,8 tys. zł).

Zrealizowane przychody ogółem wyniosły: w 2022 r. – 78 030,2 tys. zł, w 2023 r. – 85 963 tys. zł, w 2024 r. – 86 923,4 tys. zł, natomiast do 30 września 2025 r. – 63 628,8 tys. zł.

Źródłem przychodów była przede wszystkim dotacja podmiotowa otrzymana od Organizatora, tj.: 40 469,3 tys. zł w 2022 r., 42 206,8 tys. zł w 2023 r., 50 047,4 tys. zł w 2024 r., 38 380,7 tys. zł w 2025 r. (według stanu na dzień 30 września).

Przychody własne, w tym przychody z prowadzonej działalności (wpływy ze sprzedaży biletów, sprzedaż w Sklepie Zamkowym), przychody z najmu i dzierżawy składników majątkowych, środki otrzymane od osób fizycznych i prawnych w latach 2022-2025 (do 30 września) wyniosły odpowiednio: 14 177,7 tys. zł, 20 551,5 tys. zł, 19 923,6 tys. zł, 15 205,4 tys. zł.

W latach 2022-2025 (do 30 września) Zamek pozyskał środki od sponsorów (głównie od spółek Skarbu Państwa) w łącznej kwocie 8 631,3 tys. zł, w tym w: 2022 r. – 2 441,1 tys. zł, 2023 r. – 3 251,1 tys. zł, 2024 r. – 1 984,3 tys. zł, 2025 r. – 954,9 tys. zł. Ponadto otrzymano darowizny w łącznej kwocie 13 831,7 tys. zł, tj. 7 714,9 tys. zł w 2022 r., 5 803 tys. zł w 2023 r., 234 tys. zł w 2024 r., 80,3 tys. zł w 2025 r. (do 30 września).

2. Koszty ogółem Zamku wyniosły: w 2022 r. – 74 139 tys. zł, w 2023 r. – 84 622,6 tys. zł, w 2024 r. – 79 938,6 tys. zł, w 2025 r. (do 30 września) – 59 264 tys. zł.

W strukturze rodzajowej kosztów Zamku najwyższy udział kwotowy miały koszty wynagrodzeń osobowych i bezosobowych wynoszące: w 2022 r. – 25 532 tys. zł, w 2023 r. – 26 175,9 tys. zł, w 2024 r. – 30 647,1 tys. zł, w 2025 r. (do 30 września) – 22 658,6 tys. zł.

Zamek ponosił również koszty z tytułu:

- usług dotyczących utrzymania obiektów Zamku (w tym m.in. ochrona obiektu) – 6 561 tys. zł w 2022 r., 7 618,2 tys. zł w 2023 r., 8 625,2 tys. zł w 2024 r., 6 576,2 tys. zł w 2025 r. (do 30 września);
- usług konserwatorsko-remontowych (w tym m.in. remonty bieżące) – 2 048,6 tys. zł w 2022 r., 2 203 tys. zł w 2023 r., 1 067,4 tys. zł w 2024 r., 975,7 tys. zł w 2025 r. (do 30 września);
- usług pozostałych (w tym m.in. usług organizacji wystaw/koncertów, usług transportowych, ochrony imprez zleczanych, usług przewodnickich) – 10 095,8 tys. zł w 2022 r., 15 835,3 tys. zł w 2023 r., 8 209,4 tys. zł w 2024 r., 6 422,7 tys. zł w 2025 r. (do 30 września).

(akta kontroli str. 7-39, 320-325, 481-513, 554-556, 637-646)

W latach 2022-2025 (do 30 września) Zamek poniósł wydatki bieżące na zadania w zakresie zabezpieczenia i ochrony zbiorów w łącznej kwocie 36 355,2 tys. zł (93,2% planu po zmianach), w tym: w 2022 r. – 7 904,9 tys. zł (tj. 98,7%), w 2023 r. – 9 134,2 tys. zł (99,6%), w 2024 r. – 11 363,2 tys. zł (97,9%), w 2025 r. (do 30 września) – 7 952,9 tys. zł. Wydatki te, sfinansowane ze środków Organizatora – 26 823,1 tys. zł oraz ze środków własnych – 9 532,1 tys. zł, przeznaczono przede wszystkim na ochronę fizyczną (34 807,6 tys. zł), zabezpieczenie przeciwpożarowe (1 392,6 tys. zł) oraz ochronę zbiorów w czasie transportu i przenoszenia (140,2 tys. zł).

I zastępca Dyrektora ds. Zarządzania, Pan Ziemowit Koźmiński wyjaśnił, że „zadania w zakresie zabezpieczenia i ochrony muzeum na wypadek sytuacji kryzysowej określone są w projekcie budżetu zadaniowego na dany rok dla każdej komórki organizacyjnej (Straż Zamkowa, Stanowisko ds. Obronnych, Obrony Cywilnej i Zarządzania Kryzysowego, PPOŻ, Dział Zabezpieczeń). (...) Planowanie odbywa się na bieżąco w perspektywie jednego roku. (...) Oszacowania niezbędnych środków finansowych na realizację zadań w zakresie zabezpieczenia i ochrony muzeum dokonuje się na podstawie analizy rynku oraz analizy wcześniejszych wydatków. (...) W przypadku ochrony fizycznej oszacowanie planowanych wydatków następuje na podstawie Planu Ochrony Muzeum – biorąc pod uwagę liczbę posterunków stałych, liczb patroli, na podstawie wyliczenia średniej liczby godzin pracy z ostatnich trzech lat – dozór sal ekspozycyjnych muzeum, dozór sal ekspozycyjnych w czasie trwania wystaw czasowych, dozór ekspozycji w czasie organizowanych imprez wewnętrznych i zewnętrznych”.

Zamek ubiegał się w 2022 r. w MKiDN o zgodę na wydatkowanie środków na zadanie z zakresu zabezpieczenia i ochrony zbiorów, na co nie uzyskał akceptacji Ministra. Dotyczyło to planowanego zakupu materiałów (taśm, folii), skrzyń oraz narzędzi (łopat, kilofów) do zabezpieczenia zbiorów⁵⁸. Środki finansowe w wysokości 350 tys. zł netto miały pochodzić z przekwalifikowania niewykorzystanej części dotacji celowej na realizację wystawy, którą z powodu sytuacji w Ukrainie odwołano. Ostatecznie zakupu materiałów do ewakuacji zbiorów dokonywano w latach 2022-2024 ze środków własnych (116,2 tys. zł) oraz ze środków dotacji podmiotowej (24 tys. zł).

(akta kontroli str. 518-553, 842-866)

⁵⁸ Pismo nr ZE.3131.6.2022 z dnia 28 marca 2022 r.

W latach 2022-2025 (do 30 września) Zamek poniósł wydatki w ramach pomocy w zakresie ochrony dóbr kultury, ochrony dziedzictwa polskiego i polsko-ukraińskiego znajdującego się na terenie Ukrainy w łącznej kwocie 2 964 tys. zł (1 327,9 tys. zł w 2023 r., 1 102,9 tys. zł w 2024 r., 533,1 tys. zł w 2025 r.). Wydatki poniesiono w związku z organizacją dwóch wystaw oraz na pokrycie kosztów związanych z transportem, ubezpieczeniem i konserwacją dzieł sztuki znajdujących się w kolekcji ewakuowanych z Kijowa do Warszawy.

(akta kontroli str. 7-8, 314-316, 647-649)

3. W latach 2022-2025 (do 30 września) Zamek poniósł wydatki na zadania inwestycyjne w łącznej kwocie 58 494,7 tys. zł, w tym: w 2022 r. – 9 074,3 tys. zł, w 2023 r. – 43 083,4 tys. zł, w 2024 r. – 5 885,6 tys. zł, w 2025 r. – 451,4 tys. zł. Wydatki inwestycyjne, związane przede wszystkim z zakupem dzieł sztuki (muzealiów), ponoszone były ze środków otrzymanych od Organizatora – 35 410,2 tys. zł, ze środków otrzymanych od sponsorów – 16 671,5 tys. zł oraz ze środków własnych – 6 413 tys. zł.

Część wydatków inwestycyjnych, w łącznej kwocie 1 984,1 tys. zł (100% planu po zmianach), poniesiono na zabezpieczenie i ochronę zbiorów, w tym: 129,4 tys. zł w 2022 r., 240,1 tys. zł w 2023 r., 1 614,6 tys. zł w 2024 r. Wydatki te, sfinansowane ze środków Organizatora – 1 468,3 tys. zł⁵⁹ oraz ze środków własnych – 515,8 tys. zł⁶⁰, poniesiono na realizację dziewięciu zadań, w tym na: „Modernizację systemu sygnalizacji pożarowej w Arkadach Kubickiego” (940,5 tys. zł), „Modernizację autonomicznej centrali klimatyzacyjnej w Oficynie Dużej” (527,8 tys. zł), „Modernizację systemu telewizji użytkowej CCTV” (181,2 tys. zł).

Ponadto ze środków finansowych Ministra, pochodzących z Funduszu Promocji Kultury⁶¹, w ramach Programu Rządowego „Infrastruktura kultury⁶²”, Zamek wydatkował w latach 2023-2024 łącznie 340 tys. zł na modernizację ekspozycji stałej pn. „Zniszczenie i odbudowa Zamku Królewskiego w Warszawie”.

(akta kontroli str. 7-8, 40-126, 356-365, 514-517, 553-554)

4. Szczegółowym badaniem objęto dwie umowy zawarte pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Zamkiem Królewskim w Warszawie:

- umowę nr 95/DF-V/EK/2024 z 29 lutego 2024 r. dotyczącą udzielenia dotacji celowej na wydatki inwestycyjne ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa na sfinansowanie zadania: „Modernizacja autonomicznej centrali klimatyzacyjnej w Oficynie Dużej” na kwotę 500 tys. zł (z czego wydatkowano 429,1 tys. zł), do której zawarto aneks nr 1 w dniu 30 sierpnia 2024 r.;

⁵⁹ Wydatki poniesione w 2024 r.

⁶⁰ Tj. 129,4 tys. zł w 2022 r., 240,1 tys. zł w 2023 r., 146,4 tys. zł w 2024 r.

⁶¹ Państwowy fundusz celowy, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, utworzony na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 595).

⁶² Program ustanowiony na podstawie § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 września 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. z 2025 r. poz. 1570) oraz § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. z 2025 r. poz. 1532).

- umowę nr 149/DF-V/EK/2024 z 1 lipca 2024 r. dotyczącą udzielenia dotacji celowej na wydatki inwestycyjne ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa na sfinansowanie zadania: „Modernizacja systemu sygnalizacji pożarowej w Arkadach Kubickiego (wraz z certyfikowanym systemem integrującym) – wymagane względami bezpieczeństwa przeciwpożarowego, wymiana central i czujek” na kwotę 950 tys. zł (z czego wydatkowano 764,6 tys. zł), do której zawarto aneks nr 1 w dniu 12 lipca 2024 r.

Zadania zrealizowano w terminach i na cele określone w umowach. Niższe wykorzystanie środków dotacji w obu przypadkach wynikało z przyjęcia oferty wykonawcy wyłonionego w postępowaniu przetargowym, której wartość była niższa od pierwotnie założonej kwoty.

Środki finansowe, zgodnie z § 2 ww. umów dotacji, były przekazywane na rachunek bankowy Zamku Królewskiego w Warszawie na podstawie zapotrzebowania. Każdorazowe przekazanie transzy poprzedzone było złożeniem wykazu płatności zrealizowanych oraz szacunkowych zobowiązań finansowych, które wymagały uregulowania wnioskowaną transzą.

Zgodnie z art. 152 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁶³ oraz zgodnie z warunkami umowy (§ 4) prowadzono wyodrębnioną ewidencję księgową środków otrzymanych z dotacji oraz wydatków dokonywanych z tych środków.

Zamek prowadził działania informacyjne dotyczące dofinansowanych zadań, zgodnie z § 10 umów dotacji, tj. na tablicach informacyjnych, na stronie internetowej Zamku Królewskiego w Warszawie, jak również na jego internetowych serwisach społecznościowych.

Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie przekazywał do MKiDN informacje o wykorzystaniu środków finansowych Ministra w terminach określonych w § 6 ust. 1 umów, tj. 17 września 2024 r. (za okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 sierpnia 2024 r.) oraz 31 stycznia 2025 r. (za 2024 r.).

Ww. informacje składały się z części opisowej⁶⁴ oraz formularzy: *Wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne* i *Wykaz dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków majątkowych*⁶⁵.

Środki dotacji wydatkowano na podstawie umów z kontrahentami zewnętrznymi, w tym zawartych w wyniku rozstrzygnięcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, prowadzonego w trybie przetargu podstawowego bez przeprowadzenia negocjacji na podstawie ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁶.

Badane dowody księgowe (dokumentujące wydatkowanie środków dotacji), stosownie do art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶⁷, były zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentowały, kompletne, zawierające dane określone w art. 21 tej ustawy. Zostały one opisane, sprawdzone pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym oraz zatwierdzone do wypłaty przez osoby uprawnione w Zamku Królewskim w Warszawie. Odbiór wykonanych usług potwierdzono stosownymi protokołami. Płatności na rzecz kontrahentów zewnętrznych dokonano terminowo.

⁶³ Dz. U. z 2025 r. poz. 1483.

⁶⁴ Stanowiąca załącznik nr 18 do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 11 stycznia 2024 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa (Dz. Urz. MKiDN poz. 4).

⁶⁵ Stanowiące załącznik nr 16 do ww. zarządzenia.

⁶⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320, ze zm.

⁶⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

W Zamku rzetelnie planowano środki finansowe na zabezpieczanie i ochronę, przy czym planowanie to odbywało się bez powiązania z podstawowym dokumentem, który powinien określać organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, tj. z POZ. Niemniej jednak Zamek prawidłowo i rzetelnie wydatkował objęte badaniem środki finansowe na realizację ww. zadań.

W latach 2022-2025 (do 30 września) na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony zbiorów Zamek planował 40 979,3 tys. zł, z czego wydatkował 38 339,3 tys. zł, w tym na wydatki bieżące – 36 355,2 tys. zł oraz na wydatki inwestycyjne (majątkowe) – 1 984,1 tys. zł.

Głównym źródłem finansowania tych zadań były środki dotacji podmiotowej oraz dotacji celowych na wydatki inwestycyjne (majątkowe) pochodzące od Organizatora, przy czym Dyrektor Zamku podejmował działania na rzecz zapewnienia środków finansowych również z innych źródeł.

Na podstawie badanej próby, obejmującej wydatki na kwotę 1 193,7 tys. zł, stwierdzono, że środki publiczne zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem na modernizację autonomicznej centrali klimatyzacyjnej w Oficynie Dużej oraz modernizację systemu sygnalizacji pożarowej w Arkadach Kubickiego. Zamek prawidłowo i terminowo rozliczył środki dotacji uzyskane od Organizatora.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Uzupełnienie planu ochrony zabytków oraz instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji o brakujące elementy w celu zapewnienia zgodności ww. dokumentów z obowiązującymi przepisami prawa.
2. Dokonywanie rzetelnej i terminowej aktualizacji dokumentów składających się na politykę bezpieczeństwa Zamku, w szczególności planu ochrony zabytku, planu ochrony muzeum oraz instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji.
3. Powołanie Komisji do przeprowadzania przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych oraz dokonywania sprawdzenia kompletności kluczy, zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum.
4. Zapewnienie dokumentowania sprawdzenia, co najmniej raz w roku, kompletności kluczy.
5. Zapewnienie prowadzenia książki zabezpieczeń eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych.

6. Kontynuację działań w celu usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej, na zlecenie NIK, przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla m.st. Warszawy.
7. Przekazywanie do instytucji kultury pełnej i terminowej informacji o transporcie zbiorów.
8. Sporządzanie rzetelnych sprawozdań z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej (K-02).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Spraw Społecznych⁶⁸ Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych i wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. Zgodnie z art. 98 ustawy o NIK, kto nie informuje bądź niezgodnie z prawdą informuje o wykonaniu wniosków pokontrolnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Warszawa, dnia 17 grudnia 2025 r.

Kontrolerzy

Iwona Nowacka

Główny specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Olga Michalecka

Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

⁶⁸ Z dniem 1 stycznia 2026 r. dotychczasowe zadania Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego przejmie Departament Spraw Społecznych.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa
Narodowego
Dyrektor

Sławomir Żyła

/podpisano elektronicznie/